

льно-правового, адміністративно-правового та кримінально-правового характеру.

Перелік осіб, які можуть бути піддані індивідуальному профілактичному впливу, має бути вичерпним. В першу чергу до нього необхідно занести наступні категорії осіб, які: неодноразово та зухвало порушували громадський порядок та спокій, до яких раніш застосовувались заходи адміністративного впливу; намагались скоїти особливо тяжкий злочин; систематично вживають наркотичні засоби або алкогольні напої, доводячи себе до стану, який порочить людську гідність; сімейні дебошири та особи, позбавлені батьківських прав; умовно засуджені; звільнені з місць позбавлення волі після відбуття покарання за тяжкі та особливо тяжкі злочини; мають дві або більше судимостей; спосіб життя яких несе загрозу громадській моралі чи здоров'ю, а також до яких застосовувалися примусові заходи медичного характеру.

Підсумовуючи викладене, звернемо увагу на принципи, на наш погляд, моменти, які необхідно пам'ятати під час створення законопроекту «Про профілактику злочинності»:

1. Необхідно вийти за межі індивідуальної профілактики до профілактики злочинності як соціального явища.

2. Координація є найдієвішою формою управління в сфері профілактики злочинності.

3. Високої ефективності профілактики злочинів ніколи не досягти зусиллями лише правоохоронних органів; до цієї справи необхідно залучити всі здорові сили суспільства.

4. Необхідно пов'язати кримінологічний контроль з кримінально-правовим (і останній розглядати в якості складової частини профілактики злочинності).

5. Необхідно використати закордонний досвід (в тому числі Російської Федерації), міжнародні та європейські конвенції та договори.

Список літератури:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141.
2. Аванесов Г.А. Криминология. М., 1984.
3. Криминология. Учебник для юридических вузов / Под общей редакцией д.ю.н., проф. А.И. Долговой. М., 1999.
4. Державне управління: теорія і практика. За загальною редакцією д.ю.н., професора Авер'янова В.Б. К., 1998.

Надійшла до редколегії 16.10.2000

О.Л. Сидоренко, канд. пед. наук, начальник управління освіти і науки Харківської обл. держ. адміністрації

ПРО СТВОРЕННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Проблема управління освітою є комплексною, і вона не вичерпується лише питаннями комп'ютеризації і автоматизації, однак безперечним є те,

що одна з найбільш істотних її складових – це наявність єдиної інтегрованої інформаційної системи для управління вузом, коли прийняття рішень будується на основі повної і достовірної інформації. Наявне зміщення розвитку суспільних процесів у бік інформаційних технологій вимагає осмислення інформаційних аспектів і інформаційної специфіки вірогідного шляху розвитку як України загалом, так і Харківського регіону зокрема [1].

Сьогодні ніхто не стане заперечувати, що надзвичайно актуальною стає необхідність створення єдиної інтегрованої інформаційної системи управління освітою, яка послужила б основою для створення в найближчому майбутньому єдиного інформаційного простору системи освіти країн СНД. У всьому світі університети приділяють особливу увагу системам автоматизації і управління цими організаціями.

Наразі просто неможливо уявити роботу більшості успішних підприємств без комплексної інформаційної системи підтримки управлінських рішень. При цьому, як не дивно, до списку організацій, що мають єдині інформаційні керуючі комплекси, майже не потрапляють вузи як російські, так і вітчизняні. І це при тому, що престиж нашої освіти як і раніше високий, а його масштаби практично не скоротилися. Тільки у Харківському національному технічному університеті «ХПТ» вчать і працюють понад 20 тисяч чоловік (для порівняння – в МДУ 50 тис.). Очевидно, що управління таким механізмом вимагає колосальних ресурсів навіть в межах окремих факультетів. Не в меншій мірі в такій системі зацікавлені і невеликі прогресивні вузи, яким є, наприклад, «Народна українська академія».

Величезні кошти витрачаються через відсутність єдиної комплексної системи автоматизації і управління. Безперечно є в цей час той факт, що розробка великої кількості прикладних досліджень, що автоматизують окремі сторони діяльності університету, або створення розрізнених, що базуються на різних платформах, додатків принципово не вирішує цю задачу.

Як показує аналіз російських публікацій у галузі систем управління освітою, характерними особливостями освітніх установ і загалом системи утворення РФ є багатоплановість їх видів діяльності, регіональні відмінності (в кожній області – свій закон (!) про освіту), індивідуальна специфіка кожної освітньої установи в організації учбового процесу, управлінні науковими дослідженнями, адміністративно-господарською і фінансово-економічною діяльністю, в проведенні кадрової політики, в реалізації соціальних програм тощо [2, с.173–177; 3, с.85–89].

Український варіант системи освіти, хоч як би не говорилося про його національну специфіку, в управлінському аспекті повторює всі переваги та недоліки російської системи. Тому для країн СНД загалом є те, що розв'язання проблем управління освітніми установами немислиме без їх повної інформатизації на основі однієї з сучасних корпоративних інформаційних систем і без створення інфраструктури управління розвитком освіти.

Отож, надзвичайно актуальним є створення єдиної інтегрованої інформаційної системи управління вітчизняними вузами, яка послужила б основою для створення в найближчому майбутньому єдиного інформаційного простору системи освіти країн СНД. І одним з кращих варіантів такої керуючої системи слід би визнати систему «Університет» (розробка російської компанії REDLAB на базі широко відомого пакету SAP R/3, надійність і перспективність застосування якого доведена багаторічним лідерством на ринку глобальних систем управління), що впроваджується в МДУ. Уперше в 1996 р. в рамках одного проекту була поставлена така масштабна задача, як створення інтегрованої системи, що адаптується для інформаційної підтримки всіх видів діяльності вузів. Внаслідок розв'язання цієї задачі очікується підвищення економічної ефективності роботи вузу за рахунок моніторингу всіх фінансових, матеріальних і інтелектуальних ресурсів, обліку всіх видів діяльності вузу і забезпечення його взаємодії як з іншими вузами, так і з Міністерством освіти.

Система, на якій базується «Університет», досить добре випробувана як основа для управління зарубіжними університетами. Для сфери вищої освіти і наукових досліджень пропозиції даної системи забезпечують стратегічну ділову інфраструктуру, підтримуючу бізнес-процеси і організаційні потреби освітніх і наукових установ. Рішення цієї системи дозволяють досягати їм значних переваг і збільшувати зовнішню і внутрішню ефективність і прозорість діяльності вузів.

Функціональна структура системи «Університет» на сьогоднішній день має дванадцять функціональних модулів, які умовно можна розбити на чотири основні групи: учбовий процес, автоматизація документообігу, управління фінансами і управління персоналом. Окремі підсистеми настраюються в залежності від переліку задач, що вирішуються в межах даного вузу.

Природно, що зарубіжний досвід управління вузами не можна просто перенести на вітчизняний ґрунт. Однак, враховуючи стрімке залучення України у все більшу кількість проектів і міжнародних програм, а також розширення системи грантів і навчання іноземних студентів, можна з упевненістю затверджувати, що мати інформаційну систему, сумісну із західними аналогами, вельми перспективно для України, яка прагне до Європи.

Стрімка інформатизація людського суспільства неминуче спричиняє затвердження нових освітніх стандартів, впровадження сучасних технологій в сферу освіти. Ці процеси знаходять адекватне відображення в системі вищої освіти. Сьогодні ми повинні готувати фахівця з вищою освітою як людину, що вільно орієнтується в світовому інформаційному просторі, що має необхідні знання і навички для того, щоб здійснювати пошук, обробку і зберігання інформації, з використанням сучасних інформаційних технологій, комп'ютерних комунікацій і систем.

Аналіз тенденцій інформатизації системи вищої освіти в Україні, зокрема, в Харківському регіоні, дозволяє виділити такі, найбільш актуальні, напрями розвитку цього процесу:

- розвиток системи комп'ютерних комунікацій в сфері освіти і науки з метою забезпечення доступу до інформаційних ресурсів глобальних мереж, ефективного використання створених інформаційних ресурсів, інтеграції українських вузів в світову систему науки і освіти;

- вдосконалення інформаційної інфраструктури вузів з метою створення сучасної програмно-технічної бази впровадження інформаційних технологій в навчальний процес;

- вдосконалення змісту навчального процесу з орієнтацією на широке впровадження сучасних інформаційних технологій в процес підготовки фахівців як природничого і технічного, так і гуманітарного профілю.

Якщо говорити про перший напрям, тобто про розвиток комп'ютерних комунікацій в системі освіти України, то передусім потрібно виділити питання створення комп'ютерних мереж. При цьому виділяються такі основні задачі, що вирішуються в процесі розвитку мереж в системі освіти:

- забезпечення виходу в світові освітні і комп'ютерні мережі, надання доступу до міжнародних інформаційних, обчислювальних і програмних ресурсів широкому загалу працівників системи освіти;

- широке впровадження в учбовий процес сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, використання в навчанні інформаційних ресурсів глобальних комп'ютерних мереж, поширення культури Інтернет при підготовці фахівців;

- забезпечення доступу членів світової інформаційної спільноти до інформаційних ресурсів організацій освіти і науки України;

- підвищення ефективності експлуатації інформаційних ресурсів України, передусім на регіональному рівні;

- проведення єдиної технічної політики у сфері комп'ютерних комунікацій в системі освіти.

Сьогодні можуть бути виділені три основних напрями розвитку і вдосконалення інформаційної інфраструктури вищих закладів освіти:

- 1) придбання і модернізація апаратних і програмних засобів комп'ютерної техніки;

- 2) створення локальних мереж учбових класів, кафедр, факультетів і їх об'єднання в єдину мережу ВЗО;

- 3) створення інформаційних ресурсів, доступних користувачам корпоративної мережі ВЗО.

Оновлення управління системою освіти в сучасних умовах пов'язане, передусім, з формуванням структури інформаційно-аналітичної діяльності як основного інструмента управління. Однією з найважливіших характеристик будь-якої системи, що визначає в результаті ефективність її функціонування, є спрямованість циркуляції в ній інформаційних потоків. Від рівня

організації процесів збору, накопичення, зберігання, пошуку, передачі і методів обробки інформації залежить, зрештою, ефективність системи управління.

Рух прямих і зворотних інформаційних потоків в системі освіти нині не забезпечує в повній мірі встановлення прямих і зворотних зв'язків. Відсутність цих зв'язків робить цілісну систему освіти розірваною, що позбавляє її можливості бути керованою на циклічній основі, що передбачає оперативне функціональне регулювання.

Для створення цілісної системи інформаційно-аналітичної діяльності необхідно, передусім, визначити її зміст, обсяг, джерела, сформувати потоки інформації і вивести ці потоки на відповідні рівні. Вибір *якості освіти* як основного чинника розвитку системи освіти дозволяє переосмислити освітню діяльність як таку і приступити до проектування системи управління якістю освіти на оновленій інформаційній базі.

Оцінку діяльності освітнього закладу як центральної ланки системи управління якістю освіти можна проводити за такими показниками: досягнення поставлених цілей, виконання державних освітніх стандартів, реалізація індивідуальних можливостей учнів і задоволення освітніх потреб їх батьків. Під якістю навчання розуміється певний рівень освоєння тим, хто навчається, змісту освіти (знань, навичок, умінь), фізичного, психічного, етичного і громадянського розвитку, якого він досягає на різних етапах освітнього процесу відповідно до індивідуальних можливостей, прагнень і цілей виховання і навчання.

Задача полягає в тому, щоб перейти від традиційного збору відомостей до безперервного освітнього моніторинга, що передбачає постійне стеження за станом системи освіти на основі цілісної, оптимальної і достовірної інформації, отриманої науково обґрунтованими методами і що обробляється з використанням сучасних технологій.

У цей час нагальна потреба в гуманізації освіти, орієнтація на розвиток творчого потенціалу особистості висувають особливі вимоги до організації творчого процесу навчання. Зміщення акцентів від експертної парадигми розвитку навчальних систем у бік стратегій концептуального навчання, реалізація концепції «чотириох І» (інформатизація, індивідуалізація, інтеграція і інтелектуалізація навчання) привели до необхідності розвитку технологій інформаційної підтримки індивідуальних творчих дій [4].

На фоні цих тенденцій для реалізації практично всіх компонентів комп'ютерних освітніх інформаційних технологій активно використовуються гіпермедійні інструментальні засоби. Поєднання достїнств гіпертекстової технології і багатощарового середовища мультимедіа привело до створення особливого класу інформаційних систем, найбільш адекватних реальності. Нелінійна організація інформації, властива гіпертексту, на якій задані смислові асоціації і динамічні зв'язки між виділеними в ньому елементами, дозволяють організувати побудову системи альтернативних

моделей індивідуального навчання (в тому числі і для реалізації різних стратегій або методик навчання для однієї предметної області).

Загалом гіпермедіа-структури змінюють принципи витягання знань, будучи засобом управління самим процесом пізнання. Однак неструктуровані дані містять інформацію про свою структуру в собі, і саме завдяки цьому користувач однозначно розпізнає і класифікує зображення по ньому самому [4]. Таке зберігання інформації про структуру даних всередині самих даних дає можливість розробити способи їх класифікації і методи їх обробки і зберігання. Таким чином, семантику даних можна зберігати у вигляді знань, а для адресації до даних використати базу знань предметної області, що містить поняття і відносини між ними. На основі цієї бази знань можна зробити формальний опис змісту документів, використовуючи її поняття як ключові слова при індексуванні даних. Архітектура такої системи повинна включати в себе підсистему призначеного для користувача інтерфейсу, підсистему бази мультимедіа-даних і підсистему виконання. Розглядаючи будь-яку інформаційну систему як підсистему системи управління з позицій початкової і динамічної ланки, а інформацію як основу прийняття управлінських рішень, потрібно підкреслити необхідність і важливість створення таких елементів інформаційної системи, як банк даних, база даних і база знань.

Таким чином, проблема інформатизації освіти є комплексною, і вона не вичерпується лише питаннями насичення учбового процесу обчислювальною технікою. Дуже важливо усвідомити, що одна з істотних її складових – наявність єдиної інтегрованої інформаційної системи для управління ВЗО, коли прийняття та підтримка управлінських рішень базуються на основі повної і достовірної інформації.

Список літератури:

- 1 Орлов П.И., Луганский А.М. Научно-образовательная сеть Харькова: содержание и использование, проблемы и перспективы: Научно-практич. пособие. Х., 2000.
- 2 Прохоров А. «Университет» управляет университетом / Компьютер Пресс. 2000. №5.
- 3 Зернов В.А. Современное состояние негосударственного образования в России и перспективы развития сотрудничества России и Украины в образовательной сфере // Материалы II Междунар. семинара лидеров частного образования «Экономико-правовые аспекты деятельности частных вузов и концептуальные основы их дальнейшего развития» / М-во образования и науки Украины, Нар. укр. акад. и др. Х., 2000.
- 4 Дацун Н.Н. Гипертекстовая технология и обучение // Управляющие системы и машины. 1994. №3.

Надійшла до редколегії 23.09.2000